

Zdeněk Navrátil

BLÍŽE K BADEN - POWELLOVI

Skautská idea je jediná a jedinečná

Již 110 roků přináší skauting mladým lidem – a nejen jim – životní a duchovní orientaci, životní styl a bohaté vnitřní naplňování. Český skauting vstoupil před několika roky už do druhého století svého bytí, aby tyto hodnoty předal i naší společnosti. Dověděl jsem se o tomto hnutí před téměř osmdesáti roky a „oficiálně“ jsem vstoupil na skautskou stezku před více než sedmdesáti lety. Pokud někoho osloví skautská myšlenka v celém jejím rozsahu, pak je to celoživotní přílnutí k ní. Dosvědčují to ty tisíce mnohých, kteří – věrní svému slibu – nastoupenou cestu nikdy neopustili. Podstatou vnitřních vztahů je tu bratrství, přinášející demokracii, již rovné jsem nikde jinde neviděl. Jako všechny kladné jevy, má ale i tato demokratičnost svá rizika a omezení. Důležité je přijetí všech „pravidel“ hnutí v plném rozsahu, zásad, které tam vložil už jeho zakladatel –, zachování dobrovolného slibu a předávání jejich neměnného obsahu dalším vnímavým příjemcům.

Skauting na světové scéně

Nejsem si vůbec jistý, zda skauting vznikl skutečně okamžitým nápadem *Roberta S. Baden-Powella*, jak to líčí autor jeho populárního životopisu *Walter Hansen* ve své knize „*Vlk, jenž nikdy nespí*“. Zda to byl skutečně ten bezprostřední impuls při prvním setkání s mladším bratrem *Badenem* po ukončeném obléhání pevnosti *Mafeking*. Podobně, jako mnohé jiné jevy, musel i skauting v mysli svého zakladatele zcela jistě již delší dobu uzrávat. *B-P* byl přirozeným pedagogem. Viděl – ač povoláním voják a důstojník – přicházet mladé muže do armády zcela nepřipravené nejen po „technické“ stránce života, ale ani duševně vyztáhlé. On sám, narozen 22. února roku 1857, prožíval svoje dětství v době vrcholící „*průmyslové revoluce*“, v období, které nebylo pro mladé lidi, ale ani pro jejich rodiče, pokud patřili k té nejchudší skupině lidí, příliš příznivé. Rodiče měli především existenční starosti a na jejich děti, pokud nebyly samy přímo zataženy do otrocké práce, nezbyl čas. Nakolik mohly navštěvovat školu je věcí spekulací; po skončení výuky ovšem nebylo pro ně žádné vyžití, kromě bezcílného potulování se ulicemi chudinských „*slumů*“, různých drobných lotrovin, krádeží a rvaček. V takových podmínkách potom velmi často propadaly zločinům, loupežím i vraždám. Citlivého člověka, jímž *B-P* beze vší pochybnosti byl, nemohl ten stav ponechávat lhostejným.

Do armády přicházeli mladí mužové ze všech společenských tříd, aby povinně sloužili své vlasti, britskému impériu. Nebylo to s nimi vždy lehké, jak sám *B-P* poznal. On však pro svoji vlast, anglické království, chtěl vychovat dobré a

pocitivé občany. Věděl, že s výchovou je potřeba začít už ve velmi mladém věku a to byla nepochybně ona hybná síla, která ho přiměla k založení dobrovolného hnutí pro mladá, v němž by svoje představy mohl naplňovat. Aby bylo dostatečně přitažlivé, musel mu dát rovněž poutavý program, který by sám už svou atraktivitou hochy přitahoval. Pro městské chlapce to byl zcela jistě pobyt v přírodě, kterou ostatně ani hoši z venkova, příliš zaměstnaní domácími nebo polními pracemi, sami příliš neznali. Alespoň ne z takové stránky, jak jim ji bratr Zakladatel měl v úmyslu představit. V této době dozrívání objevitelských zámořských plaveb a „dobývání Divokého Západu“ to byly hry uprostřed lesů, táboření a romantika vůbec. Přitažlivý program mohl jistě přivádět nové „zájemce“ do hnutí, ale to bylo pro *B-P* určitě málo. Zcela jistě by se tak mohl smysluplně „vyplnit volný čas“ hochů, ale zdaleka by se tím neodstranila všechna negativa, jimiž společnost trpěla.

Návrat k přírodě nebyl jeho zcela novým objevem. Před ním totiž už v 18. století vyslovil *Jean Jacques Rousseau* (1712-1788) svůj názor o tom, že v protikladu ke v této době běžným způsobům života, musí se lidstvo vrátit k prostšímu, který bude v souladu s okolní přírodou. Jiným propagátorem „přírodního života“ byl americký *Henry David Thoreau* (1817-1862), který pobýval po dobu dvou let ve zcela jednoduché chatce poblíž jezírka *Walden*. O svém pobytu pak napsal poutavou knihu „*Život v lesích*“. Oba proto bývají někdy považováni za „předchůdce“ skautingu, alespoň pokud jde o vztah skautů k přírodě. Později, také ve Spojených státech, založil „svůj skauting“ zálesák, malíř, etnograf a spisovatel *Ernest Thompson Seton* (1860-1946), o němž budeme ještě hovořit.

Aby bylo jakékoliv hnutí schopné života, musí být vedeno pevnou myšlenkou, ideou, která je stmeluje. Z toho vycházel ve svých záměrech i *Baden-Powell*, jestliže chtěl být ve svém výchovném snažení úspěšný. Velmi dobře si uvědomoval, že jen hluboké duchovní zakotvení bude mnohem pevnějším poutem, než jakýkoliv přitažlivý program, sebevětší občanské uvědomění nebo snad společenské klišé. Pro něj samotného, jako hluboce věřícího křesťana-anglikána, to bylo na prvním místě křesťanství. V době dospívání se mu v rodině dostalo takové duchovní výbavy, takže také později, tedy v časech, kdy už formuloval zásadní „pravidla“ pro jím založené hnutí, to vlastně ani jinak vůbec nepřipadalo v úvahu. Výmluvné jsou některé jeho výroky, jak je zachytili ve svých materiálech francouzští skauti, v nichž nám sděluje, že „*člověk nestojí za mnoho, jestliže nevěří v Boha a neposlouchá Jeho zákony*“. Tak vysoké mravní povědomí očekával samozřejmě nejen u veřejné morálky, ale společnosti vůbec. Mnohem vyšší požadavky však formuloval pro jím založené hnutí, které nazval „*skautským*“, když na samém počátku prohlásil, že „*skaut je věřící a já odmítám všechny formy skautingu, které nemají náboženský základ*“. Jak to už ostatně vyplývá z jeho názvu, měl být „*skaut*“ tj. „*hledáč*“ či stopař tím, kdo takové hodnoty bude celým svým životem a celou svou bytostí neustále hledat a následovat. Nebylo to vždy snadné, nebyl vždy správně chápán svými současníky a není to jednoduché – jak můžeme ještě stále pozorovat – ani dnes.

Všechno, co tu bylo řečeno, je jistě – jak doufám – známo všem našim činovníkům, kteří se na skautské výchově a na dotváření našeho dnešního skautingu podílejí. Přesto jsem považoval za potřebné to vše zde znovu uvést, abychom si mohli ověřit a uvědomit, nakolik zůstáváme odkazu Zakladatele věrní, zda jsme se od jeho záměru odchýlili a pokud, tedy do jaké míry. V dalších úvahách se ještě s jeho názory setkáme.

Duchovní dimenze – stmelující i rozdělující

Pohybovali bychom se jistě v rovině pouhých spekulací, kdybychom zde uvažovali o tom, zda *B-P* zamýšlel od samého počátku vytvořit skauting jako *celosvětové hnutí*. Ale už po dvou letech od prvního „pokusného tábora“ na ostrůvku *Brownsea* v roce 1907 – jak uvádí *Walter Hansen* – zjistil při své cestě do Chile, že už i tam vznikly skautské oddíly, první mimo Anglii. To bylo nepochybně potěšující, brzy se však musely zcela zákonitě objevit z toho vyplývající problémy. Myšlenkové a kulturní klima bylo v různých zemích světa zcela odlišné oproti poměrům anglickým.

Zdálo by se, že s duchovní orientací nebude mít skauting potíže v oblasti euro-atlantické civilizace, neboť její kultura a mravní ukotvení jsou tu determinovány křesťanstvím. To formovalo veřejnou morálku a bylo také určujícím prvkem místních zvyků, vztahů, společenského chování a vystupování i právního řádu těchto zemí, třebaže si to možná mnozí dnes už nechtějí přiznat. Ale ani v těchto krajích to nebylo tak zcela bez problémů, protože víme, že nejen v době *B-P* byla, ale dodnes existuje, celá řada křesťanských denominací. Ty vznikly jako „produkt“ velkého myšlenkového kvasu přelomu středověku a novověku, všechny však vycházely ze stejného Desatera Božích přikázání, jež přinesl před mnoha staletími judaismus. Největší přikázání lásky k bližnímu, které předal sám *Kristus* jednomu ze zákoníků (Mk 12, 29-31), se nepochybně stalo inspirací pro tři základní mravní principy našeho hnutí.

Vývoj lidské společnosti a jejího myšlení provázejí po celou dobu pochybnosti. Ty mohou být nejen hybnou pákou rozvoje vědy, ale také mohou mít zcela destruktivní důsledky. Pochybnosti zasáhly středověké myšlení nejen v oblasti církve samé, ale víru vůbec. Bohužel, učené disputace se posléze „přesunuly“ z učeben a síní universit na bitevní pole. O tom přece ví zejména český národ svoje. Přineslo nám to děsivou a hrůznou občanskou válku s tisíci jí zmařených životů, rozvrácenou zemi, morální devastaci a s tím spojené nesmírné hmotné a zejména kulturní škody. Nic na tom nemění oslavování těchto bojů a střetů v historických románech Aloise Jiráska jako dosud největšího vzepětí našeho národa, ani ve stejném duchu vedená ateistická propaganda komunistického kunsthistorika Zdeňka Nejedlého. Do skautského hnutí přicházeli všude ve světě také lidé, které jeho duchovní poslání neoslovilo. Hledali v něm pouze jeho praktickou stránku, totiž jím nabízené účelné trávení volného času, avšak bez jeho spirituální podstaty. Bylo tomu tak už na samém počátku a dodnes se s tím potýkáme.

První světová válka (1914-18) sice rozvoj skautingu utlumila, po ní však došlo k jeho velkému rozmachu. Už v té době se objevily někde pochybnosti o potřebě duchovního směřování nového hnutí, zejména pak o jeho křesťanské orientaci. Na otázku pochybovačů, co vlastně bylo záměrem Zakladatele v poměru k náboženství, odpověděl na konferenci 2. 7. 1926 v High Leigh zcela jasně, že víra v *Boha* je ve skautingu už od samého počátku. „*Je to zásadní faktor, který je v základu skautského hnutí.*“ Stojí jistě za to si tento dokument podrobně prostudovat, protože v obsáhlém výkladu se věnuje ještě některým dalším otázkám, které osvětlují podstatu skautingu v jeho výchovné a duchovní orientaci.

Jen namátkou tu jmenujme: v čem je podstata víry, jak vnímá *B-P* úpadek náboženství, naše uvědomění si *Boží* existence „*skrze poznání přírody*“, povinnost vůči *Bohu* i bližním, služba dobré vůle... Dalo by se jistě ještě pokračovat, mám však za to, že autentické vyjádření samého Zakladatele je jistě mnohem důležitější a přesnější. „*My, vedoucí skautů a skautek, máme tedy před sebou – jestliže jí využijeme – zlatou příležitost (...) a velké privilegium, jak skrze výchovu mládeže přímo přispět k příchodu Božího království míru a dobré vůle na této Zemi.*“

Navzdory pochybovačům se ozvaly také hlasy opačné. Žádaly uplatnění prvního mravního principu ve všech projevech. Už na 1. mezi-národním jamboree v Londýně roku 1920, na setkání naplněném jistě emocemi po nedávno skončené „*Velké válce*“, navrhli italští skauti, aby všechny skautské organizace přijaly doslovný tvar slibové formule a zákona. V té době už si *Baden-Powell* uvědomil, že skauting se vydal na cestu po celé *Zemi* a že se dostane do oblastí s jinou než křesťanskou kulturou, do zemí, které nejenže neuznávají jednoho boha, ale dokonce neznají ani pojem boha osobního. Vystoupil proti navrhovanému pojetí prvního principu s tím, že si přeje, aby „*každý národ přinesl do našeho hnutí svůj svéráz, (...) ovšem pod zorným úhlem onoho všelidského bratrství, které je základní ideou světového skautingu.*“

Přijetí italského návrhu by se bylo jistě dotknulo i našeho českého (tehdy ještě československého) hnutí právě pro jeho poněkud svébytnou interpretaci spirituality, kterou do něho vnesl z nám známých důvodů náš zakladatel *A. B. Svojsík*. Jeho si *B-P* velmi vážil a na témže jamboree mu předal britský *Řád Stříbrného vlka*. Tím nepochybně uznal nejen jeho zásluhy a přínos hnutí, ale přiznal také legitimitu *Svojsíkovu* pojetí.

Baden-Powell přes svoji velkou vstřícnost a pochopení názoru a přesvědčení jiných, zůstal věrným svému v mládí přijatému křesťanství. Požadoval však – jak už jsme si tu naznačili –, aby skautské hnutí mělo svůj duchovní, tedy – podle něj – náboženský obsah. Uznával právo na osobní orientaci jiných v jejich vlastním vyznání a víře, když prohlásil, že „*katolictví, protestantství, judaismus, islám atd. (...) Základním bodem je to, že vyznávají Boha, třebaže rozdílnými způsoby. Podobají se vojákům téže armády.*“

Naši skauti se stali terčem kritiky také na 9. *mezinárodní skautské konferenci* v Haagu v srpnu 1937. Tam někteří účastníci z jiných zemí dokonce vystoupili s požadavkem, aby *ČSR* byla vyloučena ze Světové skautské

organizace, „neboť znění našeho slibu, hlavně jeho závazek věrnosti duchovním hodnotám, neodpovídalo požadavkům skautského hnutí“. Následovala jistě vzrušená debata, kterou však usměrnil svým projevem sám Baden-Powell. Zastal se nás a prohlásil, že Svojsíkův „Svaz junáků skautů a skautek Republiky československé“ je beze vší pochybnosti jednou z nejlepších národních organizací, které jsou v tomto světovém hnutí vůbec organizovány. Jistěže tu sehrálo svou roli také to osobní přátelství obou představitelů, jak B-P na jedné straně, tak i ABS na straně druhé. Závěrem jednání bylo nám adresováno doporučení – „vyjasněte si svůj vztah k duchovním hodnotám, bratři“.

Problém se u nás objevil ještě „do třetice“ při obnově skautingu po listopadu 1989. Naše členství v chlapeckém WOSM bylo zrušeno na základě arogantního dopisu, který zaslal samozvaný tzv. Akční výbor Junáka v dubnu 1949 světovému ústředí. Obvinil je, že „skauting nebojuje“ účinně za „světový mír“ a že se v něm naši junáci už necítí dobře. Dopis nebyl právoplatný, ale další vývoj pak ukázal, že skauting byl totalitním režimem umlčen stejně, jako to učinili nacisté za okupace.

Akční výbory byly zakládány ve všech firmách, školách, úřadech a ostatních institucích, a to zcela v rozporu s jejich stanovami a platnými zákony. Tvořili je komunisté, jejich sympatizanti a také kolaboranti. Staly se tak prvními a neúprosnými nástroji rudé totality, kdy si často jejich členové vyřizovali se svými protivníky osobní účty. Zmíněný dopis neměl právní opodstatnění, byl však mezinárodním ústředím vzat na vědomí a po třetí obnově také v důsledku rozdělení státu jsme museli o členství opět požádat.

Znovu se tu objevila otázka tří základních mravních principů, totiž „služby Bohu, bližnímu a sobě“. Poprvé se o nich zmiňuje Baden-Powell při svém zahajovacím projevu 4. jamboree v maďarském Gödölö v srpnu 1933. Do oficiálních materiálů se však dostaly až v době našeho zákazu na 26. světové skautské konferenci v kanadském Montrealu v červenci 1977. Protože sama u nás používaná doložka o Boží pomoci nebyla v podobě našeho slibu dostatečným projevem prvního principu, k tomu navíc byla dobrovolná a zavedená především v křesťanských oddílech, po vleklých konzultacích se světovým ústředím a interních diskusích, přijal pražský valný sněm v roce 1992 slibovou formuli, v níž byl první mravní princip zapracován v podobě „služby nejvyšší Pravdě a Lásce“. Tak konečně po osmdesáti letech od vzniku našeho českého skautingu byla záležitost vyřešena způsobem přijatelným pro obě strany.

Někdy se setkáváme s námitkou, že je pojem „nejvyšší Pravda a Láska“ jen málo srozumitelný a že se obtížně vysvětluje mladším skautům. Že by první princip měl být vyjádřen jinak, případně by – podle jiných – bylo vhodnější vložit do slibové formule, shodně s jeho původní podobou, slovo „Bůh“. Že by s tím jistě Zakladatel souhlasil. Copak si ale umíme Boha vůbec představit? Je jím snad bezbranné batole v chudých jesličkách vánočního Betléma, nebo naopak ten přísný hromovládce, číhající jen na náš každý sebemenší přestupek, aby ho na místě ztrestal? Pokusme se tedy přivést naše rovery a rangers k přemýšlení o nehmotných a duchovních věcech. Bude to pro ně prospěšné zejména v době,

kdy nám každý dotaz pohotově a ochotně „v papučovém pohodlí“ zodpoví vševědoucí internet. Jenom při tom nevíme – kdo nebo s jakým úmyslem do něj tu nám sdělenou informaci vložil.

Co je a co není skauting

Hovoříme-li o počátcích skautského hnutí, často připomínáme jeho dvě větve, totiž anglickou, založenou *Baden-Powellem* a americkou, kterou ve Spojených státech přinesl *Ernest Thompson Seton* (1860-1946). Je to velmi zjednodušující. Ve skutečnosti právě díky poutavému skautskému programu a jeho modernímu přístupu k mládeži, byly zakládány početné instituce, které se skautingem souvisely jen zcela okrajově, případně se za skauting vůbec považovat nedají. Protože oba, jak *Baden-Powell*, tak i *Seton* po nějakou dobu spolupracovali, zastavíme se tu alespoň stručně u druhé zde jmenované. Za její počátek se považuje rok 1901, a protože její pojetí vycházelo z „lesní moudrosti“ indiánů, byla organizace nazvána velmi případně jako *Woodcraft Indians*.

Její zakladatel byl spisovatel s široce založenou znalostí několika oborů, který hodlal vychovávat hochy pomocí již zmíněné lesní moudrosti. Už v roce 1900 se pokusil organizovat pro ně kratší pobyt na své farmě. Snad tu stojí za povšimnutí, že je nejprve nechal „vyřádit“ a teprve potom, když mu byli ochotni naslouchat, jim o indiánském způsobu života sám vyprávěl. Jistě velmi osobitý přístup, ale patrně věděl, proč tak činí. Za svého vůdce si chlapci zvolili toho nejstaršího ze svého středu, který měl největší autoritu. Jako „pravidla hry“ jim pak Seton předal „zákoník“ a „stanovy“, určené indiánskými názory na přírodu a svět, kde hlavními ctnostmi byly laskavost, odvaha a čest.

Je zcela jisté, že pro svůj poměr k přírodě čerpal také *B-P* z tohoto pramene, je však také pravdou, že nejen v mládí se svými bratry v přírodě často pobýval. Také služba v zámořských zemích ho přivedla do tamější přírody. Oproti „britské větvi“ bylo ovšem *Setonovo* hnutí organizačně poněkud volnější a také jeho ideová orientace byla poněkud cizí nejen evropským poměrům, ale také „bílým“ přistěhovalcům v USA. Pro dobrý chod skautingu požadoval *B-P* pevnější systém, který sám – jako voják – považoval za samozřejmý. Přesto však oba muži dokázali spolupracovat. V roce 1910 pak došlo sloučením amerických skautských organizací ke vzniku svazu „*Boy Scouts of America*“, který se blížil svým pojetím britskému. *Seton* vyčítal novému svazu, že je až příliš podřízen vlivu církve. Když v roce 1915 už nebyl zvolen do jeho vedení, odešel z tohoto hnutí a věnoval se pak zcela *woodcraftu* založením skupiny *Woodcraft Rangers*“. Tímto rokem – jak uvádějí kroniky – také skončila spolupráce obou významných představitelů „dvou směrů skautingu“.

Mohli bychom jistě dlouho uvažovat o tom, lze-li také *woodcraft* považovat za skauting. Nebyla by to ovšem úvaha konstruktivní. Jestliže *B-P* požadoval duchovní zakotvení křesťanské, pak ve světle toho by náš odsudek mohl vyzníti značně příkře. V záhlaví této studie máme uveden čtvrtý bod našeho zákona. Pokud bychom se ale v jeho duchu pokoušeli zařadit americkou větev do jednoho

z tam uvedených vztahů, pak se jeví jako nejpříjemnější, že „*woodcrafteri*“ jsou „*bratraci*“ skautů.

Diskuse o duchovním směřování skautského hnutí byla jakýmsi „*evergreenem*“ nejen u nás po celou dobu od jeho založení. Mnohde se zdálo být nedostačujícím, takže v takových zemích pak vznikaly oddíly, zdůrazňující více náboženství ve výchově. Už po první světové válce (1914-18) byla taková organizace ve Francii (*Scouts de France*), v Belgii (*Baden Powell Belge Scouts*), stejně v Německu (*St. Georg Pfadfinder*), ale i v jiných zemích. Ty všechny se sice přihlásily v plném rozsahu k pojetí *Baden-Powellovu*, zdůrazňovaly však ještě mnohem výrazněji spirituální stránku ideového obsahu skautingu, o níž se domnívaly, že v jejich národních skautských svazech není dost respektována. U nás došlo také k takovému kroku, když počátkem dvacátých let v českých zemích, ale i na Slovensku vznikaly oddíly katolických skautů. Podobně jako kdysi *Svojsík* neuspěl u sokolů, pokoušely se tyto oddíly o spolu-práci s *Orlem*, křesťanskou obdobou *Sokola*, ale i v tomto případě to byl pokus neúspěšný. O důvodech můžeme pouze spekulovat. Nakonec se staly autonomními členy *Svojsíkova* jim nejbližšího *Svazu JSS RČS*.

Jejich slib a zákon, pokud se snad někde lišil od této naší největší skautské organizace, pak to bylo skutečně jen v detailech, aby to lépe vyjadřovalo duchovní orientaci, takže to lze chápat i tak, že vlastně byly bližší původnímu záměru *Baden-Powella*. Další vývoj byl ovlivněn mezinárodní situací, která je nám z historie dostatečně známá. Pod jejím vlivem posléze došlo ke sjednocení hlavních skautských organizací u nás, v lednu 1939 vznikl *Junák*, kde byly homogenní skautské oddíly už jeho běžnou součástí. Křesťanské oddíly nebyly však pouze katolické, ale náboženskou orientaci si zachovaly též jednotky ostatních vyznání. Při jednání o spojení na podzim 1938 mezi *Svojsíkovým* Svazem a svazy katolickými byla mezi nimi uzavřena *Úmluva*, která přesně formulovala podmínky tohoto sloučení. V jistém smyslu nás mohla přiblížit ke směřování pojetí *B-P*. Byla zřízena funkce duchovních rádců na všech úrovních, odbor duchovní služby v ústředí, povinností vůdců bylo ověřit si u rodičů jejich požadavky na orientaci výchovy u všech, zejména pak u vstupujících členů. Významný byl 7. bod *Úmluvy*, podle něhož měla pak být veškerá činnost „*všech jednotek upravena tak, aby nebyla v rozporu s křesťanským světovým názorem a aby neohrožovala praktický náboženský život junáků*“. Naplnění ustanovení této *Úmluvy* by vyžadovalo beze vší pochybnosti jistý čas, který ovšem už našemu skautingu vnějšími vlivy nebyl poskytnut.

*Nejsem si zcela jistý, zda to byl obecný jev, ze svého okolí si však vzpomínám, že po válce nebyly vztahy mezi oddíly, které se označovaly jako „indiferentní“ a homogenními křesťanskými úplně rovnoprávné. Jakoby mezi nimi byla jakási přehrada. A tak asi ani působení všech duchovních rádců mimo oddíly křesťanské se nenaplnilo. Bod 7. jakoby neexistoval, a s ním i další ustanovení této dohody. Nedošlo k tomu ani v době tzv. „pražského jara“, kdy ovšem vnitropolitické poměry v zemi by to ani nedovolily. Také po třetí obnově v roce 1989 vedené diskuse řešily problémy, které už *Úmluvou* byly dávno objasněny. Nikdo ji nezrušil a tak*

se zdá, že o ní nejen málokdo ví a pokud snad ano, považuje ji patrně za „vyhaslou“, jak je zvykem označovat dávné či nepříjemné sliby.

V naší zemi se vyskytl další, vzhledem ke *Svojsíkovu* skautingu výrazně méně početný fenomén. Byly to skautské oddíly, které vznikly ve sdružení *Legio angelica*. To bylo určeno pro chlapce z katolických rodin jako možná příprava na budoucí kněžská povolání. Založil je emauzský benediktin *P. Method K. Klement* v roce 1927 především pro ministranty. Zřízení skautských oddílů uvnitř hnutí znamenalo výrazné zvýšení jeho atraktivity pro chlapce. Asi od roku 1935 se tam ujal vedení vodáckého oddílu *Mirko Vosátka-Grizzly*, dříve činovník pražské „pětky“, a to snad na přání samotného *A. B. Svojsíka*. V roce 1937 se potom *Grizzly* stal jejich sborovým vůdcem. Skauti *Legio angelica* posléze splynuli s oddíly katolickými a spolu s nimi se staly v roce 1939 součástí Junáka.

V tomto výčtu nábožensky orientovaných skautských uskupeních nemůžeme vynechat dnes už téměř zapomenuté oddíly židovské. Těch byl v naší zemi před druhou světovou válkou poměrně značný počet, ale s událostmi konce třicátých let zcela zmizely. Působily jako jednotky ve více organizacích, jejichž orientace byla poněkud ambivalentní. Některé skutečně vycházely z judaismu a můžeme je proto právem považovat za oddíly „náboženské“, ostatní ovšem sledovaly cíle politické, sionistické, hlásíce se k hnutí, usilujícího o obnovu židovského státu. Proto jsem si dovilil použít výrazu, který poukazuje na jejich jistou dvojakost. Dodnes není jednotný názor na to, co bylo skutečnou příčinou zániku těchto oddílů ještě před okupací. Někdo se domnívá, že šlo o úlitbu státu, resp. už sílícímu nátlaku nacismu na československou republiku, dostatečným důvodem mohla být ale také skutečnost, že hodně Židů v té době od nás emigrovalo, jiní měli obavu o své holé přežití a starost o „skautské vyžití“ jejich dětí byla v té době zcela nepodstatnou. Jedna z jejich organizací – *Hašomer-Hacair* – se v polovině listopadu 1938 dobrovolně rozhodla, že svou činnost ukončí. Historii židovských oddílů se dlouho věnuje pražská sestra *Jitka Radkovičová-Tiki*, která přímo v Izraeli pamětníky kontaktuje. Vzpomínky, které jí sdělují svou stále dokonalou češtinou, zaznamenává pro příští generace. Od ní jsem se dověděl, že nedávno vznikl v Praze židovský skautský oddíl, o němž se domnívám, že spirituální podstatu skautingu naplňuje. Jím může být do budoucna duchovní spektrum našeho skautingu ještě dále výrazně obohaceno.

Skautský program a jeho metodika je natolik přitažlivá, že se také v minulosti stala nástrojem a pomůckou pro zcela jiné účely a instituce. Politické strany si tak chtěly připoutat k sobě mládež jako svoje budoucí členy. Jak se ukázalo, při tom zejména ty levicové, prováděly intenzivní psychologickou a ideologickou masáž jejich myšlení. Využívaly tak všech obtíží, které se v životě národa a v jeho společenské i ekonomické sféře občas objevovaly. Některé zcela ignorovaly mravní principy a s nimi také skautský zákon, některé si ho upravovaly podle svých politických vidin. „Rudí skauti“ měli pouze jeho šest bodů, které ovšem měly daleko k těm našim. Ale to jsou výstřelky, které s námi už neměly nic společného.

Pamětníci vyprávěli, že na Vysočině tyto rudé „skautské“ oddíly vykrádaly rybářům sádky a ryby prodávaly některým brněnským restauracím.

Nepochybně to mohla být dobrá příprava na budoucí „znárodňování“ po únorovém puči v roce 1948.

Jaké měli „levičáci“ představy o skautingu, ukázal návrh jejich tzv. „*Junáckého manifestu*“, připravený pro zlínský valný sněm, který se měl konat koncem února roku 1948. Ten už ani nepředstíral, že se tu vůbec jedná o skautské záležitosti. Jimi navrhovaný „Junácký zákon“ byl totiž pamfletem, jaký si ani později pionýrská organizace netroufala předložit.

Také pravicová část společenského spektra nebyla v meziválečném období výjimkou. Agrární strana, již tehdy „patřil“ český venkov (na Moravě to byli spíše lidovci), si založila své uskupení „*Švehlovi junáci*“, kteří možná měli ke *Svojsíkovu* skautingu nejbližší. Ke cti jim též slouží, že se na ABS také obrátili s žádostí, aby jim poslal zkušeného činovníka, který by jim zajišťoval dobré vedení organizace. Stal se jím *Bohuslav Řehák*, jenž požadavek nepochybně k oboustranné spokojenosti splnil.

Zásadní výtku vůči většině těchto institucí spočívá totiž v tom, že z našich zásad, principů, programu i metodiky si vybíraly pouze to, co vyhovovalo jejich vlastním potřebám. Výsledek potom ovšem nemá se skautingem už nic společného, byť by se prezentoval, ať už názvem či čímkoliv jiným, jako toto hnutí. Musíme si uvědomit, že *Baden-Powellův* skauting není možné „vykrádat“, není možné připouštět úlevy a výjimky. Není přece možné se odvolávat na místní nebo národní zvyky a kulturu. Není možné „křivit“ výrok *B-P* o národní svébytnosti, který jsme tu už dřív uváděli. Jeho součástí jsou přece také slova o tom, že při vnášení „*národního svérázu*“, je třeba zachovat „*původní skautkou ideu*“.

Pomyslnou laťku duchovní úrovně nastavil na samém počátku zakladatel skautingu. Její výšku nemůžeme snižovat, bylo by to beze vší pochybnosti jak proti jeho záměru, tak by to současně snižovalo hodnotu našeho snažení, našeho přijatého skautství. Spíše bych očekával, že ji postupně budeme zvedat tak, aby to odpovídalo naší pouti skautskou stezkou, již stoupáme k vytouženému vrcholu své Hory Poznání. Jinak by „náš“ skauting přestal být skutečným skautingem.

Pro umožnění splnění povinností ve spirituální oblasti mnohdy přispěje – jak to kdysi činíval *J. Foglar-Jestřáb* –, aby vůdce sdělil např. při táborovém nedělním ranním nástupu, že – „*v obci u tábora bude dopoledne sloužena v deset hodin mše*“, na níž jim pak umožní účast. Potom bude na něm, aby v téže době nepřipravoval pro ostatní atraktivní program nebo bodovací soutěže, které by od návštěvy bohoslužeb mohly odrazovat. To by mohl být jeden z vhodných přístupů tam, kde jsou v oddíle společně věřící i indiferentní členové. Poznají tak pluralitu názorů, naučí se je respektovat a tolerovat odlišnosti, nejsou-li v rozporu s našimi principy. Jsou to skutečně nesplnitelné požadavky?

Komplexnost systému nemůžeme v žádném případě devalvovat přijímáním výjimek, odstraňujících nepohodlné nebo nepříjemné prvky (v metodice, v oblasti mravních principů nebo myšlenkových základů, ignorováním požadavku nekoedukované výchovy atd.), s poukazem na to, že jde přece jen o „*národní svéráz*“, který *B-P* nejen toleroval, ale vlastně přímo požadoval. Výjimky v každém systému, včetně skautského hnutí, jsou vždy nejspolehlivější cestou k jeho destrukci. Vhodný soubor výjimek by mohl nakonec přisoudit ruským

Pionýrům, jejichž idolem byl *Pavlík Morozov*, vydávající svým nepochopitelným udáním vlastní rodiče trestu smrti, možná dokonce svébytnou podobu „svérázného sovětského skautingu“. A to by byl jistě závěr doslova zdrcující.

Zpět k Baden-Powellovi

Zdůraznění duchovní podstaty skautingu v našem slibu na pražském valném sněmu v roce 1992 bylo jistě správným počinem. A to navzdory tomu, že pojem „*nejvyšší Pravdy a Lásky*“ není každému srozumitelný, navzdory tomu, že se nesnadno vysvětluje těm nejmladším, navzdory tomu, že každý z nás má k němu individuální přístup. Ale je to krůček k pojetí skautské spirituality v duchu *Baden-Powella*. Ostatně na sněmu tehdy zaznělo, jak vzpomínal dnes už nežijící skautský historik a nositel nejvyššího vyznamenání – Řádu Stříbrného vlka – *Karel Lešanovský-Kay*, že je to znění dočasné a že slibová formule dozná později ještě další posun. Nebylo to však ve sněmovních materiálech dokumentováno. Soudím, že by k tomu mohlo dojít až po jisté stabilizaci duchovního ovzduší ve společnosti, protože i skauti jsou její součástí a její mentalitu si přinášejí k nám s sebou. Ke kultivaci tohoto prostředí však budeme přispívat výchovou mladých lidí, budoucích občanů této země.

Na počátku devadesátých let, v době oněch věcných i vzrušených diskusí o duchovní podstatě skautingu a požadavcích WOSM na jejich zakotvení v českém skautském slibu, jsem vyslechl názor činovníka své generace, který rozhorleně reagoval slovy – „ale my jsme přece dnes už dál!“ Jistě měl pravdu, vývoj se nedá za-stavit, jenže to slůvko „dál“ dobře vystihovalo fakt, že jsme se už svou historií a podstatou poněkud vzdálili od původního záměru, jímž byl skauting na samém počátku definován. Naštěstí názory podobného druhu – doufejme – přes některé přetrvávající potíže vyřešila nová slibová formule a oboustranný vstřícný přístup.

Není to ostatně problém pouze náš, jak dosvědčují účastníci akcí zahraničních skautských organizací. Nedodrhuje se vždycky a všude důsledné oddělení obou kmenů, návyky z konzumního způsobu života mnohde narušují skromný a nenáročný – nikoliv primitivní! – pobyt na táborech, jak bylo dříve obvyklé. Skauting jím připravoval na možné obtíže, které mohou mládež v životě potkat, na problémy, jichž nikdo není ušetřen. Také vyšší požadavky na ochranu přírody na jedné straně, její značné znečištění na straně druhé přináší nám jiné, dříve neznámé povinnosti. S tím vším se musíme vypořádat, aby si skauting zachoval svou výlučnost, již požadoval Zakladatel a která ho odlišuje od jiných iniciativ, které si nekladou tak vysoké cíle.

Ani v oblasti duchovního směřování nejsou principy, stanovené *Baden-Powellem*, vždy respektovány. Ale přece k tomu, aby se naplnily úkoly, dané již zmíněnou *Úmluvou*, bez ohledu na to, zda ji považujeme za ještě platnou či „vyhaslou“, není potřebí mnoho. Už ve svém projevu v roce 1920 to Zakladatel řekl jasně: „*Hlavní cíl v plánu skautského hnutí je poskytovat určitou formu pozitivní výchovy (...), protože chlapec nebo dívka jsou připraveni spíše konat než plně pochopit.*“ Cílem mu vždy bylo „Boží království na Zemi“, jímž označuje

„převahu lásky ve světě místo převládání sobeckých zájmů a nezdravého soutěžení tak, jako je tomu v současnosti.“ K tomu musí směřovat všechno výchovné úsilí. Pociťoval velmi dobře, že „v této materialistické době, kdy jsou mnohem dosažitelnější všechna lákadla a potěšení, se výchova ducha stává obtížnější a je velmi zanedbávána“. Co by asi řekl k dnešnímu vnímání světa a výchovy? „Je velmi důležité, aby to plně pochopili vůdcové, aby to dokázali vysvětlit našim skautům a skautkám i lidem mimo hnutí (...) Nemohu doufat, že se mnou budou všichni souhlasit ve všech ohledech, v každém případě jsme to my ...“, na nichž spočívá také tato povinnost a odpovědnost k překonávání morálního marasmu, který nás pronásleduje. Dnes jsou tato slova bezmála sto roků stará, avšak stále aktuální.

Jinde říká B-P jednoznačně, že je „hledání smysluplného života základní náplní skautského hnutí“. Podstata našeho skautství spočívá ve vlastním a neustálém hledání. Hledání nejen smyslu žití, ale také jeho podstaty, světa, Vesmíru, našeho místa ve společnosti, hledání vlastní cesty životem, ve vnímání Dobra, ale také Zla a s ním i našeho vztahu ke všem negativním jevům, které přináší každá doba. V našem přispění ke všem změnám k lepšímu, k výchově mladých lidí, kteří přijmou za své naše snahy a budou v nich jednou pokračovat. To bude úkolem nových skautských vůdců, které budeme na tento úkol připravovat. Protože – jak nám připomíná *Baden-Powell* –

– jenom tak opustíme svět lepší, než jsme ho sami našli.

V Ivančicích v březnu L. P. 2017

Prameny

- Hansen, Walter – VLK, JENŽ NIKDY NESPÍ – Scoutarch – Praha 1994
- VELKÁ VŠEOBECNÁ ENCYKLOPEDIE – Euromedia Group – Praha 2010
- LORD BADEN-POWELL O NÁBOŽENSTVÍ – překlad z francouzského originálu
„*La pensée religieuse de Lord Baden-Powell*“ – ZNF – Ivančice 2003
- Břečka, Bruno – KRONIKA SKAUTSKÉHO HNUTÍ 1900-1990 – Brněnská rada
Junáka – Brno 1999
- Břečka, Bruno – SKAUTSKÉ HNUTÍ VE SVĚTĚ 1900-2000 – A-ASKA – Brno
2011
- Baden-Powell, Robert S. – NÁBOŽENSTVÍ VE SKAUTSKÉM HNUTÍ – překlad
projevu z 2.7.1926 v High Leigh – ZNF – Ivančice 2009
- Zatloukal, Václav – KATOLIČTÍ SKAUTI-JUNÁCI V ČESKOSLOVENSKU – Javor
– Brno 1997
- Reinsberg, P. Jiří – Svoboda, Bohumil – LEGIO ANGELICA A P. METHOD K.
KLEMENT – Trinitas – Praha 2000
- ÚMLUVA – ZNF – Ivančice 2010
- Navrátil, Zdeněk – O CO USILOVAL JUNÁCKÝ MANIFEST – ZNF – Ivančice
2012
- Navrátil, Zdeněk – KŘESŤANSKÉ KOŘENY SKAUTINGU – ZNF – Ivančice 2005
- Navrátil, Zdeněk – SKAUTSKÁ SPIRITUALITA – ZNF – Ivančice 2006

*Děkuji bratru Ing. Jiřímu Čejkovi DrSc
za pozorné pročtení textu i za jeho cenné připomínky.
ZNF*